

Smedstorpssläktens medlemsblad 1994

Ordföranden har ordet

Den 31 mars hade vi årsmöte i Gamla Kommunhuset i Herrljunga. Lennart Jacobsson höll ett mycket intressant föredrag om hur det kunde vara i Gäsene härad förr genom att ge glimtar hämtade från domböckerna. Efter noggranna studier av Elfsborgs lösen 1571 kunde han visa att bönderna i Gäsene var ganska välbeställda. En del bönder var mycket rika. De ägde framförallt mycket koppar och hade gott om djur, bl a oxar. Synd att så få hade kommit för att lyssna på föredraget, som var mycket fängslande.

I början av december samlades styrelsen i Borås hemma hos undertecknad och planerade föreningens fortsatta verksamhet. Vi var då överens om att släktmötena kom alldeles för tätt. Vi beslutade därför att vänta med nästa släkthemöte till 1997 då vi har 100-årsjubileum. Första gången ättlingar till Carl Bengtsson och Helena Andersdotter samlades till släkthemöte var nämligen 1897.

I förra numret skrev jag om Bengt Mellander, som var far till Carl Bengtsson som vår släktförening utgår ifrån. Jag kom då in på hans andra fru Sara Ahlén och har sedan dess funnit ytterligare material om henne som jag skriver några rader om.

Rune Torstensson har fortsatt sina forskningar kring Wilhelm von Salzburg och har en hel del att berätta. I Sveriges släktforskarförbunds tidskrift *SLÄKTHistoriskt FORUM* senaste nummer har Rune skrivit en artikel om sin jakt efter Wilhelm von Salzburgs ursprung i Tyskland, som återges i det här numret.

Vi vet nu också mer om slakten Boudries förgreningar nere i Europa. Rune Torstensson fick för några veckor sedan ett brev från Frankrike med antavlor som går ända ner till 1300-talet. Men mer om det i nästa nummer.

Årsavgiften på 30 kr kan Du som vanligt sätta in på släktföreningens postgiro, **4766274-7** ”**Smedstorpsslakten**”.

Rolf Gustafsson

Några ord om Sara Ahlén

av Rolf Gustafsson

I förra numret av medlemsbladet skrev jag om Bengt Mellander och nämnde då att han gifte om sig med den 14 år yngre Sara Ahlén från Sunnersberg, inte långt från Lidköping. De får en dotter som föds den 9 november 1790 och döps till Johanna.

Sara avlider den 14 september 1830 i Hudene och som hennes föräldrar uppges Jonas Ahlén och Johanna Skajö. I ett bouppteckningsregister för Kållands härad finner jag att det finns en bouppteckning 1759 efter Hustru Johanna Schaeij i Gösslunda socken. Som hennes man anges Kronohejderidaren Jonas Ahlén. Gösslunda är en annexförsamling till Sunnersberg utanför Lidköping. I bouppteckningen står det: *Åhr 1759 d. 12 Maij blef bouppteckning hållen hos Herr Kronohejderidaren Jonas Ahlén uti Arfwid Erlsg. Eed efter dess K:a Hustru Madame Johanna Schaeij som afled de. 12 februarij hafwandes efter sig en dotter, å hwilkens wägnar, ock til dess rätts bewakande, Magist. ock Comministern Wälärwyrdige och höglärde Herr Eric Edberg, war såsom förmyndare tillstädes. Hwarpå ...*

I Gösslunda sockens födelse- och dödbok får vi reda på att Sara föds den 29 januari 1759, inte 1757 som uppges i husförhörslängderna för Grude socken, och att Saras mor Johanna Schaeij dör i barnsäng två veckor senare den 12 februari. Sara döps till Sara Catharina och som faddrar nämns Eric Edberg, Gabr. Borgenstierna, Lars Kilberg, Sara Tunberg, Anna Margret Borgenstierna, Eleonora Borgenstierna och Margreta Beronia.

I dödboken uppges Johanna Schaeijs föräldrar vara Pehr Vilh. Schaeij och Catharina Cedercrona.

Slår vi upp Cedercrona i Svenska Adels Ättartavlor av Elgenstierna så kan vi läsa: *"Catharina, f. 1685 22/2, d. 1747 14/4. G. 1701 5/11 m. ryttmästaren vid änkedrottningens livreg. Peter Vilhelm Schaeij, adlad Schaeij (men ej introd.) f. 1675 18/7 vid Jäders bruk i Arboga landsförsaml., d. 1747 16/5, av samma släkt som adliga ätten von Schaeij, nr 1941."* Peter Vilhelm Schaeij kan vi slå upp i *Den med sköldebref förlänade men ej å riddarhuset introducerade svenska adelns ättar-taflor av Schlegel och Klingspor*. Där får vi veta att hans far är direktören Vilhelm Schaeij för Jäders bruk och att hans farfar Peter Schaeij kom till Sverige från Bommel i Geldern och blev rådman i Arboga och kunglig faktor över Jäders Kronobruk, gift med Margareta Heijdrath. Vi får vidare veta att han har barnen Mariana, Kristina, Eva Katarina, Amalia, Charlotta och Karl Fredrik. Johanna nämns inte bland barnen.

Jonas Ahlén gifter om sig före 1770 med Maria Södervall och de får dottern Christina som föds den 29/8 1770 i Gösslunda socken. I bouppteckningen efter Maria Södervall framgår det att Christina är deras enda barn. Jonas och Maria bor sina sista år hos sin dotter på Torpa i Sunnersberg. Jonas avlider 1795 26/9, 76 år gammal och Maria den 19/3 1800, 62 år gammal. Christinas man, sekr. Sellander, hade som 46-åring avlidit 1799. Hon gifter om sig 1801 med kronolänsmannen Eric Kullberg i Kinnefjärdings härad, han 24 år och hon 31 år.

I bouppteckningen efter Jonas Ahlén 1795 nämns inte Sara Ahlén utan det står endast *"... efter afledne Landtjägmästaren Herr Jonas Ahlén på Torpa, som med döden afled den 26 September sistledne och lemnade efter sig änkan Madame Maria Södervall samt en doter Christina Ahlén gift med Herr Häradsskrifwaren Sellander."*

Man frågar sig naturligtvis hur det kan komma sig att Sara Ahlén gifter sig med Bengt

Mellander nere från Grude socken. När jag skummade igenom Sunnersbergs födelsebok så finner jag *Regementsskrifwaren Carl Smedmark* som fadder. Det tyder på att Bengt Mellanders svåger bodde någonstans i närheten. Vi kan alltså tänka oss att Bengt Mellander och hans första fru Johanna Smedmark har besökt hennes bror Carl Smedmark och då också blivit bekant med Jonas Ahlén.

Ovanstående släktutredning kan sammanfattas med följande släktträd.

Anders Andersson

gm. Sara Catharina Andersdotter.

Pehr Vilhelm Schaeij

f. 1675 18/7 vid Jäders bruk, Arboga

d. 1747 16/5

gm. 1701 5/11 Katarina Cedercrona f. 1685 22/2, d. 1747 14/4.

Var ryttmästare vid änkedrottningens livregemente. Adlad 1720 men ej introducerad.

Jonas Ahlén

gift med

Johanna Schaeij

f. 1719

d. 1795 26/9, 76 år

Hejderidare och sedan landtjägmästare. Bodde i Led, Gösslunda sn. Bodde hos sin dotter och måg på Torpa i Sunnersberg vid sin död. Omgift med Maria Södervall före 1770 och hade med henne dottern Christina f. 29/8 1770 i Gösslunda.

d. 1759 12/2 i Gösslunda sn, 29 år

Sara Catharina Ahlén

f. 1759 29/1 i Gösslunda sn

d. 1830 14/9 i Hudene sn

gm före 1790 Bengt Mellander f. 1743 d. 1820, bonde i Smedstorp och sedan Muskås, Grude sn.

Barn:

Johanna f. 1790 9/11 i Grude sn

På jakt efter Wilhelm von Saltzburgs ursprung i Tyskland

av Rune Torstenson

Wilhelm von Saltzburg är en av de många utländska officerare, som medverkade i uppbyggnaden av Sveriges försvar på 1600-talet. Han kom som kapten i svensk tjänst 1608 med placering i Dünamünde, fästningen utanför Riga i Lettland. Med tiden blev han överste och verkade inom den svenska armén till sin död på Vittene i Lena socken i Västergötland 1648. Han gifte sig 1621 med *Carin Hansdotter Lilliehöök*. De hade inga gemensamma barn. Däremot hade Wilhelm en frillodotter som hette *Marina*. Hon gifte sig med kyrkoherden i Alingsås, *Erik Alin* och blev anmoder till ett stort antal svenskar. Sven Wallerstedt har funnit detta släktskap och berättat om Wilhelm von Saltzburg i sin artikel "*Alingsåsare under 1600-talet – studier kring några borgarsläkter*" i Släkt och Hävd Nr 1, 1989. Han har också skrivit om Wilhelm von Saltzburg i Västgötagenelogen Nr 1, 1993.

Vi känner hittills inte till någonting om Wilhelms bakgrund före 1608 och det har lockat oss att söka utröna mer om hans bakgrund både via olika skriftliga källor i arkiv och genom att leta på orter vi vet att han vistats på. Wilhelms sigill finns på skrivelser som han sänt till olika myndigheter. Detta tillsammans med de två vapensköldarna med initialerna WVS och FLRBM ovan som finns på gravstenen vid Lena kyrka är de "fysiska" ledtrådar vi har haft att arbeta med.

Viceguvernör i Wismar

Första steget i sökandet blev att få en uppfattning om eventuella spår i Wismar, den gamla hamn- och hansestaden där Wilhelm hade varit Gustaf II Adolfs förste kommandant/viceguvernör mellan åren 1632–35. Min hustru IréneMarie och jag tog tillfället att följa med en bussresa ner till Lübeck, Wismar och Schwerin vid pingsten 1991. Bussen skulle visserligen stanna endast en timma i Wismar men kanske vi ändå kunde få en uppfattning om vad staden hade att bjuda inför ett eventuellt nytt besök under sommaren. För att förbereda oss något skaffade vi telefonnumret till turistbyrån i Wismar och ringde dit för att få oss tillsänt litet information. Tur i oturen eller kanske var det Wilhelm som hade sitt finger med i spelet ... jag ringde fel och hamnade i stället på Post- och televerket i Wismar där jag fick tala med en Herr Trost. Han lyssnade artigt till min stapplande förklaring till varför jag ringde och konstaterade att jag hade kommit helt fel - men ändå helt rätt! En kollega till honom var amatörhistoriker och så nära expert på Wismars historia man kan komma. "När kommer ni ner?" - Pingstdagen kl 11.00. - "Vi möter er på torget!" När vi anlände till torget i Wismar mötte oss herrarna Holger Trost och Hinrik Siedenschnur. Vi fick en excellent entimmas guidning i Wismars centrala delar som innehöll allt väsentligt värt att veta om stadens och byggnadernas historia.

När vi på semestern sommaren 1991 åkte till Tyskland inledde vi med att på nytt botanisera i Wismar och umgicks en kväll med våra nya bekanta som visade runt och tog väl hand om oss. Något konkret om Wilhelm gav besöket inte men att uppleva miljöer och se byggnader som han gjort för 360 år sedan var resan värt.

Borgen Salzburg

Från Wismar fortsatte vi vår semester i Franken - norra Bayern - för att försöka utröna om Wilhelm möjligen hade någon anknytning till "Ganerbenborgen" Salzburg vid Bad Neustadt. Namnet Salzburg förekommer på flera ställen i de tyskspråkiga länderna som Ortsnamn och namn på borgar. Borgen vid Bad Neustadt är den mest betydande med detta namn. Den är Tysklands största i sitt slag med en omkrets på 450 m. Den inrymde bostäder för upp till fem adelsfamiljer. "Ganerbenburg" innebar en form av gemensamhetsanläggning med inbördes kontrakt när det gällde t.ex. försvaret och skyddet av borgen mot ovälkomna gäster. Om en släkt lämnade sitt säte hade övriga borgbesittare en viss förköpsrätt. Här hade Würzburgbiskopens "Voigt" - närmast fogde - huserat under många århundraden från tidig medeltid och framåt. Slakten som på modernet stammade från den gamla Windheimsslakten hade efterhand antagit namnet Voigt von Salzburg. Bruket att låta titeln ingå som en del av släktnamnet var inte ovanlig vid bildandet av adliga familjenamn. Borgen är till vissa delar fortfarande bebodd och man har som turist inte tillträde till mer än yttre borggården och kyrkan.

Om vår Wilhelm har någon anknytning till slakten Voigt von Salzburg är fortfarande på intet vis klarlagt. Flera hypoteser om namnförändringar, eventuellt religionsbyte, geografisk utvandring mm skall i så fall verifieras. En gren av slakten hade övergått till protestantismen och denna grens vidare öden är höljda i dunkel. Från Bad Neustadt kom Martin Luthers mor Anna vilket bidrog till att ett antal av stadens invånare blev protestanter. Vid motreformationen fördrevs dessa från staden och spreds över Tyskland. Namnet Wilhelm förekommer ett par gånger i slakten Voigt von Salzburg men ingen av dessa verkar ha haft någon efterlevande.

I den gamla staden Salzwedel

Efter tiden i Franken drog vi oss norrut mot Salzwedel. Vi visste då att det i rättsprotokollen från 1650-talet kring arvet efter Wilhelm hade talats om diverse akter/brev från borgmästaren och rådet i den gamla staden Salzwedel, vilka åberopats som stöd för något som vi inte kände till men hoppades klara ut på ort och ställe.

Salzwedel ligger inom det forna DDR:s Sperrgebiet - en skyddszon som sträckte sig ca 15 km från den västtyska gränsen och inom vilket förlamande restriktioner gällde för innevånarna i allmänhet och omvärlden i synnerhet. Vi anlände till staden och upptäckte en charmerande men ack så förfallen landsortsstad i delstaten Sachsen-Anhalt. Staden ligger i nordligaste delen av delstaten och är huvudort inom Altmark. Under trettioåriga kriget härjades området svårt och staden förlorade ca 40 % av sin befolkning. Karakteristiskt för staden är ett antal kyrktorn liksom Skara domkyrka synliga vida omkring på slättlandet. S:t Mariakyrkans torn lutar dessutom synbart, medvetet byggt för att kompensera trycket från västliga stormar.

Bibliotek brukar vara ett bra ställe att börja sitt sökande på och så även i denna stad. I Salzwedel var biblioteket inrymt i rådhuset i en byggnad som en gång i tiden hade varit kloster. Det tidigare rådhuset brann i slutet av förra seklet. Efter att ha frågat efter gamla handlingar om adelsskap och liknande fick vi rådet att tala med stadsarkivarien herr Franke som hade sitt arkiv i källaren över gården. Herr Franke slog i sina register över vilka handlingar som fanns i arkivet för att möjligen finna namnet Salzburg men utan resultat. Vi borde i stället kontakta kyrkorna i både den gamla och nya staden - som hade handlingar från den tiden. Dessa båda tvillingstäder har antagonistiskt levt sida vid sida med mur emellan från 1233 resp. 1247 fram till början av 1700-talet då de fördes samman till en stad.

Stärkta av det positiva bemötandet och löfte om att få återkomma via brev eller besök gav vi oss av till S:t Marienkirche, huvudkyrkan i Altstadt Salzwedel. Där skulle vara öppet för visning kl 15 och tillsammans med en handfull andra turister väntade vi en god stund på att någon skulle öppna. Ingen kom och någon knackade på dörren till kyrkoherdebostaden. Ut kom pfarrer (kyrkoherde) Taube, en smal skäggprydd man i fotsid svart klädnad, och konstaterade ursäktande att vederbörande nog glömt av tiden. Han erbjöd sig att guida i kyrkan och vi lyssnade till hans berättelse om den förfallna helgedomen som nu börjat renoveras på frivillighetens och allmosornas väg. Även om mycket var starkt nedgången fanns klenoder av högt värde i kyrkan. Altarskåpet från 1510 var av imponerande storlek med förgyllda träsniderier som fick våra vackra altartavlor att framstå som mycket enkla. Efter guidningen presenterade vi oss och vårt ärende och frågade om han hade någon idé om hur vi skulle gå vidare. Han lovade att förmedla eventuella frågor och efterforskningsuppgifter till någon som kunde tränga in i böckerna om vi återkom med brev under hösten. Det var inte bara Wilhelms fäderne som vi intresserat oss för utan även hans moderne. Den ledtråd som stod till buds var modernevapnet på gravstenen i Lena kyrka men detta är anfrätt och ganska otydligt. Vi har som arbetshypotes att figuren på skölden är en halv enhörning - ett mytologiskt djur med hästkropp och ett skruvformat horn i pannan - vilket stöds av att det finns en halv enhörning i hjälmprydnaden.

I de reseguider vi studerade fanns ett sevärt enhörningsaltare omnämnt i den lilla byn, Dambeck, strax utanför Salzwedel. Vi begav oss dit och lyckades med viss möda låna nyckeln till bykyrkan. Något enhörningsaltare såg vi inte till men däremot en vapensköld på en minnestavla över fallna under senaste kriget, och den såg ej alls bekant ut.

Tillbaka till Salzwedel med ambitionen att också komma in i Neustadts församlingskyrka, S:t Katarinen, som enligt anslag var semesterstängd de närmaste veckorna. Vi knackade på hos församlingens kantor i närheten. Han hade ”full förståelse för våra böjelser för gamla kyrkor” och han följde oss till kyrkan. Här hittade vi enhörningsaltaret! - ett unikt och ovärderligt konstverk. Det hade tillsammans med en predikstol räddats från den fallfärdiga klosterkyrkan i Dambeck - inte bykyrkan som vi hade letat i. Klostret i Dambeck låg en kilometer öster om byn.

Resultatet av detta första besök i Salzwedel med omgivning blev ett par användbara kontakter för fortsättningen och en lokalkännedom som visat sig värdefull.

Nya ledtrådar

Under 1992 gjorde min hustru och jag åter en resa till Tyskland. Inledningen på denna resa gick via Rehndalen till Nördlingen i Schwaben - mellersta Bayern. Denna stad hade under motreformationstiden - slutet av 1500-talet - varit en fristad för protestanter och vi hade en tanke om att en avfälling ur familjen Voigt von Saltzburg kanske skulle kunnat tagit sig dit för att sedan bege sig norrut ... Stadsarkivarien gav oss inte mycket hopp ”om den sökte inte hade varit etablerad borgare i staden” och även om kyrkan i Nördlingen, där vi trängdes med japaner, hade en mängd vapensköldar på väggarna såg vi ingen som liknade WvS’ fars eller mors sköldar. Min släkting Astrid Ståhl hade ungefär vid vår avresa besökt familjen Poucette på Filsbäck vid Lidköping där Wilhelm haft sin hemvist kring 1622. Hon väntade på några kopior om herrgårdens historia och vi kom överens om att höra av oss från Tyskland. Per telefon från Nördlingen, fick vi veta att Wilhelm hade haft *en systerdotter, Felicia Meyer*, som bott i Salzwedel! Vi begav oss omgående dit på nytt.

Felicia Meyer var en av två personer som omnämndes som arvtagare efter Wilhelm. Den andra var hans frillodotter Marina, gift med kyrkoherden Erik Alin i Alingsås. Uppgiften

var hämtad ur Skånings härads dombok och kompletterade således det vi tidigare känt till från dokumentationen kring arvstvisten mellan några medlemmar ur släkten Lilliehöök och Erik Alin i Kullings häradsrätt/Göta hovrätts arkiv.

Till arkiven i Salzwedel

Väl framme i Salzwedel sökte vi åter upp stadsarkivarien Gerhard Franke och diskuterade namnet *Meyer* med honom. Namnet är mycket vanligt i Tyskland - i frekvens kanske jämförbart med ett namn som Lundström i Sverige. Sannolikheten att få något napp var därför ganska låg.

I anslutning till rådhuset i Salzwedel ligger Mönchkirche, munkkyrkan, i det f.d. kloster som rådhuset är inrymt i. Mönchkirche används numera som konsert- och konstutställningshall som vi var inne och tittade i. Bakom stolar och fällbord upptäckte vi i ett hörn en gravsten lutad mot väggen. Texten var läsbar och handlade om en borgmästare Lorenz Meyer från Neustadt Salzwedel. Han hade levt och verkat under första hälften av 1600-talet. Han var född 1616. Med tanke på tiden skulle han mycket väl kunna vara en broder till vår sökta Felicia.

På Frankes inrådan sökte vi med vårt nya ”fynd” upp pfarrer Schlede - kyrkoherde i S:t Katarina församlingen som omfattar ”Nya Staden”. Vi framförde vårt ärende och undrade om det kunde gå för sig att få titta i församlingens kyrkböcker från 1600-talets början. Efter rikliga försäkringar om vårt vällovlige syfte, så skulle pfarrer Schlede nådigast tillåta oss att sitta i kyrkan och läsa i böckerna under tiden som han förberedde söndagens gudstjänst.

Klockan 10.30 lånade pfarren ”för säkerhets skull” våra pass för kopiering, varefter han till vår stora glädje hämtade födelse-, död- och vigselböcker från expeditionen - och dessa placerades på broschyr- och vykortsbordet i kyrkan. Vi kunde med spänning börja vårt letande. Det visade sig enklare än vi befarat att hjälpligt tyda dessa böcker och vi fann ganska snabbt födelsedata för den tidigare nämnde borgmästaren Lorenz Meyer 1616. Syskon och fader till denne fanns men ingen Felicia Meyer - ingen Felicia överhuvud taget i böckerna från den aktuella tidsperioden. Pfarrer Schlede mjuknade från sin mycket reserverade hållning och även om han nogsamt poängterade att han inte kunde läsa gammal text och dessutom hade mera närliggande uppgifter som själasörjare i församlingen tog nyfikenheten ibland över och han erbjöd sig t.o.m. att fotografera oss under våra studier.

De två timmarna försvann snabbt. Under lunchen begrundade vi situationen - litet besvikna över att inte ha fått riktigt napp trots det lovande uppslaget med borgmästaren Meyer. Vi bestämde oss för att göra ett motsvarande besök i S:t Maria församlingen i Altstadt Salzwedel på söndagen.

Vi kom för sent till mässan och väntade tills den var slut vid halv elvatiden innan vi tågade in i kyrkan och frågade efter pfarrer Hempel. Vår tidigare kontakt pfarrer Taube hade semester. Här mötte vi en grånad, positiv och utåtriktad kyrkoherde som gärna hjälpte till. Han själv skulle iväg på en upp vaktning och hänvisade i stället med glimten i ögat till ”Frau Filter — som i kaffefilter” — hon skötte församlingsböckerna på expeditionen. När vi knackade på och framförde vårt ärende med hälsning från pfarrern hämtade hon nycklarna till expeditionen och släppte vänligt in oss. Hon öppnade arkivskåpet med alla församlingsböcker från 1573! och framåt. Vi fick omedelbart förtroendet att sköta oss själva och säga till när vi var klara.

Fynden i Mariaförsamlingen

Under de följande tre fyra timmarna på söndagsmiddagen studerade vi födelse- och dödböcker från 1573 till 1660 - till viss hjälp fanns namnregister av rätt så god kvalitet gjorda i början av 1900-talet. Vigselsböckerna började först 1637 vilket i sig var en besvikelse. Efter en stunds letande i födelseboken hittade vi vår *Felicia Meyer*, född den 7 februari 1602! Fadern Arndt Meyer var guldsmed. Känslan när man läser namnet på en frände som levde för snart 400 år sedan är svår att beskriva. Att vi hade träffat på rätt Felicia Meyer kan knappast ifrågasättas. Flera Meyer med något olika stavning förekom visserligen men namnet Felicia Meyer uppträdde endast en gång under de ca 75 års födelseboksanteckningar, från 1573 och framåt, som vi hann gå igenom.

Fadern förekom vid ytterligare fyra födelsenotiser. Första gången vi träffade på honom var vid dottern *Catharinas* födelse år 1600. Där kunde vi läsa i föräldraspalten "Arndt Meyer vorm Sile". Detta tillägg "vorm Sile" förekom ej vid de följande barnens notiser — *Felicia* som ovan, *Ilse* 1603, *Valentin* 1605 och *Joachim* 1610. En inte alltför vågad gissning var att guldsmeden Arndt Meyer var inflyttad till Mariaförsamlingen strax innan dottern Catharina föddes, och var obekant för prästen som döpte och antecknade och därför fick tillägget varifrån han kom. Vid de senare födelsenotiserna är han rätt och slätt Arndt Meyer, guldsmed och därmed tillräckligt identifierad.

Problem med tysk ordning ...

En svårighet med släktforskning i tyska kyrkoböcker blev härmed påtaglig. Hade vi varit hemma på landsarkivet hade vi omedelbart kunnat plocka fram microkortet för nästa församling och fortsätta leta. Här har varje församling eller i vissa fall pastorat kvar sina kyrkböcker från begynnelsen. Har personen flyttat får man söka upp nästa församlingsexpedition för fortsatt sökande. Huruvida man får tillgång till kyrkböckerna eller inte är dessutom upp till den tjänsteman man möter, någon offentlighetsprincip i svensk mening råder inte. En viss ersättning misstycs inte om man ger. Ett bidrag till restaureringsarbetet av församlingskyrkan är naturligtvis ett alternativ som uppskattas inom de s.k. nya förbundsländerna, f.d DDR.

Medan födelseboken var uppställd kolumnvis med far, barn, faddrar och datum var notiserna i dödboken ibland numrerade och skrivna i löpande textform. I födelseboken angavs de kyrkliga högtiderna kronologiskt - *Heiligen Drei Könige, Lichtmessen, Ostern, Himmelfardt, Pfingsten, Sanct Johannis, Visitationis Mariæ, Michaelis*, etc., alternerande med födelsenotiserna.

... och tyskt språk

I dödboken återfann vi "*Meyers fru död 1610*" dvs bara några månader efter det att sonen Joachim fötts. Guldsmeden Arent Meyer dog 1627. Dottern Ilse dödsnotis 1657 fann vi också men inte de övrigas. Ilse levde med andra ord när Wilhelm avled. Detta ger oss ett nytt frågetecken - varför uppträdde endast ett av syskonbarnen som presumtiv arvtagare?

Vår läsförmåga räckte inte till för att uttyda all text i böckerna och under hösten skrev vi till Mariaförsamlingen i Salzwedel för att få fotokopior på de notiser vi var intresserade av. Efter några månader kom fotokopior på allt vi begärt men kvaliteten på dessa var inte så bra att man med säkerhet kunde läsa och översätta allt. Behovet att på ort och ställe studera böckerna igen var tydligt och vi förberedde oss för ytterligare ett besök i Tyskland 1993.

Borgmästaren i Hamburg

En av hypoteserna om Wilhelms ursprung är att han skulle haft anknytning till borgmästaren i Hamburg, *Hinrik Salzburg*, som dubbades vid den danske kung Fredrik I:s kröning 1524. Rolf Gustafsson i Brämhult har ägnat en del forskarmöda åt detta. Hinriks släkt hade sitt ursprung i byn Friesau vid Lobenstein i södra Thüringen i f.d. DDR. Området kring Lobenstein och Friesau i södra Thüringen har alltid varit Tysklands fattigaste. Det är en höglänt skogsbygd med djupa dalar omväxlande med branta höjder där byar och småstäder klänger utefter sidorna.

I Friesau hade min hustru och jag nöjet att träffa Werner Korn - en mycket kunnig kyrkvård och guide i 80-årsåldern. Han berättade uttömmande för oss om altarskåpen med medeltida träsniderier och övriga inventarier av betydligt högre klass än vad man förväntar sig i en fattig landsortsby med ett hundratal invånare. Kyrkans verkliga klenod kom hans hustru Hildegard bärande på hemifrån - den vågade man inte förvara i kyrkan - en förgylld nattvardskalk med till altartavlan korresponderande, mycket välgjorda och detaljerade figurer. Denna hade skänkts år 1509 av borgmästaren i staden Schleiz i samband med att hans dotter tillfrisknat efter en svår sjukdom. Kalken hade dessutom en historia från trettioåriga kriget med svenska knektar inblandade - stulen och återbördad kring julen 1644. Werner Korn var väl bevandrad i församlingens kyrkböcker. Han meddelade att dessa gick tillbaka till början av 1700-talet - dessförinnan var de tyvärr förstörda vid brand. Han kände ej till Hamburg-Salzburgarnas bakgrund och tog tacksamt emot en "pusselbit" till byns historia från oss.

Åter till böckerna i Salzwedel

Berikade med kunskap och intryck från Thüringen reste vi norrut mot delstaten Sachsen-Anhalts nordligaste del, Altmark, med tvillingstaden Salzwedel igen. Vi träffade pfarrer Hempel i S:t Mariakyrkan just när han skulle stänga för dagen. Han kände igen oss från året innan och lyssnade till våra önskemål och bad oss återkomma någon timma senare så skulle vi få tillgång till kyrkböckerna. Han hjälpte då till med att läsa fadderspalten för barnen till guld- smeden Arndt Meyer och vi fick en klarare bild av de personer som angavs där. Vad som genomgående verkade gälla för faddrarna i båda de församlingar vi studerat var att barnets namn utan undantag var hämtat från första faddern. Faddrarna hade från fadern avvikande efternamn vilket i sig inte utesluter eventuellt släktskap mellan faddrarna och barnets familj.

När det gällde Arndt Meyers i Mariaförsamlingen först födda dotter Catharina läste vi — fritt översatt — om hennes fadder:

"Den ädla ärbara mycket äredygiga jungfru Catharina - den ädle och trognaste portvärden/-vaktaren från Wustrows ätkära dotter".

Felicia hade tre faddrar: *Jungfru Felicia Schenken en nunna från klostret i Dambeck, Hieronimus Luder och Joachim Benekens, garvare från Sihle, fru.*

För den tredje dottern Ilse stod det i fadderspalten: *Ilse Asenborg - Simon Schulzes, Medicus i den Nya Staden, ärliga hustru.*

För sönerna Valentin och Joachim är kyrkbokstexten så pass blek att tolkningen blir osäker.

Om Arndt Meyer som vi misstänkte var inflyttad kring 1600 är det inte otänkbart att han dessutom hade äldre barn födda i någon annan församling.

Vi noterade att åtminstone den näst äldsta dottern begåvats med en adelsfröken som fadder. Vi tolkade detta som tecken på att familjen Meyer hade god status. Vi lade också

märke till att förutom när modern var ensamstående och barnet därmed oäkta fanns aldrig modersnamnet angivet. Kvinnors namn fanns enbart då de stod som första fadder och namngivare. Barnets fader angavs alltid. Detta begränsade våra möjligheter att kunna få fram vad Felicias mor, Wilhelms syster, hette. Om det var som vi misstänkte flyttade hon med maken Arndt till Salzwedel kring 1600 och dog 1610. Under dessa år födde hon fem barn och sannolikheten att finna henne som namngivande fadder åt andra barn är inte så stor.

Kvinnlig intuition

Andra källor som vi försöker finna på de orter vi besöker är stadskrönikor, hembygdsböcker och liknande. I Salzwedel fann min hustru på lördagen ett relativt nyutgivet vapen-bildlexikon för borgerliga vapen. Snabbt in i det och *där är det!*

Treberget på skölden och treberget mellan horn på hjälmen och under står det Salzburger!

Det är sannolikt det ursprungliga vapen som Wilhelms förfäder haft. Här finns också en sid- och tavelhänvisning till Siebmacher, den ojämförligt största vapenboken för tyskspråkiga områden och det gällde att snarast komma åt en sådan. Den bok vi nu funnit hade IréneMarie bland ett antal andra med heraldiskt innehåll beställt via biblioteket hemma under våren. Ett exemplar fanns i Stockholm men lånades inte ut via interurbanlån. Om vi hade fått den tidigare hade årets resa troligen fått en helt annan inriktning.

Jaktens belöning

Universitetsbiblioteken brukar ha åtminstone några av Siebmachers totalt över 100 band men på universitetsbiblioteket i Greifswald fick vi dock negativt besked - Siebmachers bürgerliche Wappenbuch som vi vill ha tag i finns vare sig i Greifswald eller Rostock. Närmaste plats där den fanns var i Bremen. För övrigt finns den endast på ytterligare två universitet i södra Tyskland. Vi var grovt på hemväg och omvägen via Bremen blev inte så lång. På universitetsbiblioteket i Bremen fick vi äntligen läsa det vi letat efter i tre år.

Den 1 juli 1471 fick Ulrich Salzburger i Regensburg sitt sköldebrev av tyske kejsaren Friedrich III.

Här hade vi Wilhelms anfader! Namnlighet och likartad vapenbild kunde ej bero på en slump.

Vi avslutade nöjda det tredje årets semesterresa till Tyskland och siktar nu på Regensburg 1994!